

HEKİMLİK YARGILAMALARI

Ziyinet ÖZÇELİK*

Özet: 1985 – 2001 ve 2013 yıllarında, meslek örgütünün amaçları dışında faaliyette buldukları gerekçesi ile Türk Tabipleri Birliği yöneticileri hakkında görevden alınmaları için üç dava açıldı. Davaların ilki Adalet Bakanlığı, ikincisi İçişleri Bakanlığı, üçüncüsü ise Sağlık Bakanlığı'nın talebi ile açıldı. Bu yazıda, her üç davada; nelerin "amaç dışı faaliyet" sayıldığı, Türk Tabipleri Birliği'nin davaya konu edilen faaliyetlerinin neler olduğu, yargılamaya konu faaliyetlerde toplumsal sorunlarla hekimlik değerlerinin ilişkisinin nasıl kurulduğuna değinilecektir.

Anahtar Sözcükler: Hekimlik yargılamaları, hekimliğin amacı, hekimlik değerleri, TTB ve yargı

Trials of Physicians

Abstract: There has been 3 cases about relieved of duty of Turkish Medical Association managers whom charged with engaged in activities digressing the main objective, during the years of 1985-2001 and 2013. The first case was litigated by Ministry of Justice, second one was litigated by the claim Ministry of Interior and the third one was litigated by the claim of Ministry of Health. In this paper, according to this 3 cases it is going to be evaluated that; 1.what are the "activities that digressing the main objective" 2.actions of Turkish Medical Association which are the subjects matter of the case, 3.how to interconnect social affairs and medical etiquette in the jurisdiction issues.

Key words: Medical trial, aim of the medical science, medical etiquette, Turkish Medical Association and the judgement.

I- Giriş

Anadolu hekimlik tarihinde yaşam, sağlık, eşitlik, özgürlük, demokrasi savunusu hep olmuştur. Hekimler, bireysel olarak ya da bir araya geldikleri meslek örgütlerinde bu insanlık ideallerine kayıtsız kalmamıştır. Meslek örgütlerinin adı 1856 yılında Türk Tıp Cemiyeti, 1928 yılında Etibba Odaları, 1953 yılında ise Türk Tabipleri Birliği olmuştur.

Hekimler ve hekimlik meslek örgütleri, mesleki değerleri ve bu değerler üzerinden toplumla kurdukları ilişki nedeniyle çeşitli dönemlerde iktidarla çatıştılar. Hekimlik tutumu ile devletin beklentilerinin denk düşmediği hallerde, hekimlere karşı değişik baskı ve müdahale araçları kullanılmıştır. Örneğin Padişah Abdülhamit, 1897' de baskılara karşı çıkan hekimleri "Fizan"a sürerken; 12 Eylülün darbeci generalleri 1980'de Türk Tabipleri Birliği'nin bütün belgelerine el koyup yöneticilerini sıkıyönetim mahkemelerinde yargılamıştır (**TTB Web sayfası (a)**).

Sayırsız hekim ve meslek örgütü yöneticisi, hekimliğin insan hakları ile buluştuğu yerlerde,

yönetenlerin o dönem için uygun görmediği bir pozisyonda ise karşısında adli soruşturmaları ve yargılamaları bulmuştur. Bu yazıda son otuz yıllık süreçte açılan sadece üç dava üzerinden hekimlik yargılamalarını, "yargıyı" hareket geçiren dinamikleri, Türk Tabipleri Birliği'nin bu yargılamalara verdiği yanıtları, kullanılagelen "amaç dışı faaliyet" kavramını ve tarafların bu kavrama verdikleri anlamı irdeleyeceğiz.

II- Son Otuz Yılda Türk Tabipleri Birliği'ne Açılan Üç Dava:

1. İlk Dava: 14 Kasım 1985; İdam cezasının kaldırılmasını istediği için TTB Merkez Konseyi'nin görevinden alınması istenmiştir.

12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından, birçok sendika, meslek örgütü ile birlikte o tarihte merkezi İstanbul'da bulunan Türk Tabipleri Birliği'nin evraklarına el konulmuş, başkanı tutuklanmıştır (**TTB Web sayfası (a), Ankara Barosu Web sayfası**). Bu arada 12 Eylül sonrası 650 bin kişi gözaltına alınmış, 7 bin kişi için idam cezası istenmiş, 517 kişiye idam cezası verilmiştir. Toplam 50 kişi idam edilmiştir. İlk

*Avukat

İdam 13 Aralık 1980 günü yapılmış, 17 yaşındaki Erdal Eren asılmıştır. Son olarak 25 Ekim 1984 tarihinde Hıdır Aslan idam edilmiştir (**Gemalmaz, 2001**)

1983 yılında peş peşe çıkarılan 65 ve 83 sayılı Kanun Hükümünde Kararnamelerle 6023 Sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanununda pek çok değişiklik yapılmış, yalnızca serbest çalışan hekimlerin üye olması zorunlu tutulmuş, kamu kurumlarında çalışan hekimlerin üyelik zorunluluğu kaldırılmış ve merkezi Ankara'ya alınmıştır. 83 sayılı Kanun Hükümünde Kararname ile Büyük Kongrenin en geç 1 Aralık 1983 tarihinde yapılması ve Konsey üyelerinin Ankara'da oturması şart koşulmuştur (**65 sayılı KHK, 5 Ağustos 1983 gün ve 18126 sayılı Resmi Gazete; 83 sayılı KHK, 16 Eylül 1983 gün ve 18167 sayılı Resmi Gazete**).

Böyle bir sürecin arkasından yapılan genel kurulda Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi'ne seçilen Prof. Dr. Nusret Fişek, Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu, Doç. Dr. Haluk Özsoy, Doç. Dr. Ragıp Çam, Doç. Dr. Nevzat Eren ve Dt. Hüsnü Çuhadar' dan oluşan heyet 28 Eylül 1985 tarihinde 72 sıra nolu bir karar alır: "Son zamanlarda kamuoyunda yoğun bir biçimde tartışılan "idam cezası"nın hekimler açısından onaylanmasının olanak dışı olduğu görüşü ile, Türk Ceza Kanunu'ndan çıkarılması için Türkiye Büyük Millet Meclisine, Sayın Başbakan ve Sayın Cumhurbaşkanı'na başvurulmasına ve bu konudaki Konsey görüşlerinin kamuoyuna açıklanmasına karar verildi."

7 Ekim 1985 tarihinde alınan karara uygun olarak hazırlanan mektup Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi Başkanı Prof. Dr. Nusret Fişek imzası ile Cumhurbaşkanı'na, milletvekillerine gönderilir. Mektupta Türk Tabipleri Birliği'nin iki nedenle idam cezasına karşı olduğu belirtilmektedir. Birinci neden olarak hekimlik mesleğinin en temel ahlak kuralının insanları yaşatmak olduğu, bunun için hayatı sona erdirecek her eyleme karşı olduğuna değinilmiştir. İkinci neden olarak ise o tarihte idam cezasının uygulanmasında yasa hükümleri ile hekime verilen görevin tıp meslek ahlakı ile çeliştiği, Dünya Tabipler Birliği'nin 1981 yılında toplanan 34. Asamblesinde hekimlerin ölüm cezasının uygulanmasında görev almalarının meslek ahlakına aykırı olduğu konusunda bildiriye kabul ettikleri belirtilecek idamın yasalardan çıkarılması istenmiştir.

İdam cezasının kaldırılması için gönderilen bu yazı nedeniyle Adalet Bakanlığının 30.10.1985 tarihli

isteği üzerine Cumhuriyet Savcı Yardımcısı tarafından 14.11.1985 tarihinde bir "Davaname" hazırlanarak Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde bir dava açılmıştır. Davanamede Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi üyelerinin görevlerine son verilerek yenilerinin seçilmesi talep edilmiştir. Savcı yardımcısına göre "ölüm cezalarının kaldırılması yolundaki öneriler Türk Tabipleri Birliği'nin amaçları ile bağdaşmamaktadır"

Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi üyeleri hakkında aynı yazı nedeniyle Dernekler Kanunu'nun bildiri yayınlamaya ilişkin kurallarına aykırı davranışları gerekçesi ile bir de ceza davası açılır.

Prof. Dr. Nusret Fişek yargılama sırasında mahkemeye hitaben yazdığı dilekçede; "Hekimlerin amacı kişiler arasında bir ayırım yapmadan herkesin hayatını korumaktır. Biz değil bir sanığın, harpte bir düşman askerinin yaşaması için de uğraş veririz" der. Arkasından sorar: "Sayın Savcı hakkımızda dava açtığı günden beri düşünüyorum Hükümet bizi ne için mahkemeye verdi?" Sonra sorusunun yanıtını kendisi verir; " O halde bu dava, siyasi amaçla açılmış bir davadır. " Aynı yazısında Türk Tabipleri Birliğinin bir insan hakkı olan yaşama hakkı konusunda ve ülkenin sorunları hakkında görüş bildirme hakkına sahip olduğunu söyler, idam cezasının kaldırılmasını istemekle görevimizi yaptık der.

Türk Tabipleri Birliği üyelerinin bu davalarda avukatlığını Av. Faruk Erem, Av. H. Haluk Ünsal, Av. Önder Sav, Av. Nevzat Helvacı, Av. Erşen Şansal, Av. Çetin Güner, Av. Tezcan Çakır ve Av. Ahmet Tahtakılıç yaparlar. Dilekçelerinde hem hukuksal metinleri hem de hekimlik bildirelerini ayrıntıları ile anlatıp yapılan faaliyetin amaç dışı bir faaliyet olmadığını söylerler. Avukat Ahmet Tahtakılıç dilekçesini "Halkımız, bu gibi çelişkili ve gereksiz girişimler için "ELE GÜNE KARŞI" deyimini kullanmaktadır, çok doğru" sözleri ile bitirir.

Bu yargılamaların sonucunda Türk Tabipleri Birliği yöneticilerinin idam cezasının infazında hekimlerin bulunmasına karşı çıkarak cezanın kaldırılmasına yönelik Cumhurbaşkanı'na, Hükümet üyelerine, Milletvekillerine mektup yazmasının ve görüşlerini kamuoyuna açıklamasının Türk Tabipleri Birliği'nin amaçlarına aykırı olmadığına karar verilir.

Davaların açılmasından 19 yıl sonra 2004 yılında 5218 sayılı Kanun ile tüm suçlar yönünden idam cezası kaldırılır (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5218.html>.)

2. İkinci Dava: 13 Nisan 2001; Açlık grevlerinde hekim tutumu hakkında toplumu bilgilendirdiği, "öldürerek hayata döndürmeye" karşı çıktığı için Türk Tabipleri Merkez Konseyinin görevden alınması istenir.

Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi Yöneticilerinin görevden alınması için dava açılmasına neden olan tutumları bu kez 22 Aralık 2000 tarihinde yapılan bir basın açıklaması olmuştur. Basın açıklaması, 19 Aralık 2000 günü "Hayata Dönüş" adı verilen, açıklamanın yapıldığı tarihte ikisi güvenlik görevlisi olmak üzere toplam 22 kişinin yaşamını yitirdiği operasyonun arkasından yapılmıştır. Takip eden günlerde ölü sayısı 32 kişiye çıkmıştır.

1991 yılında Terörle Mücadele Yasasında yapılan bir değişiklikle F tipi cezaevleri gündeme getirilmiştir. F tipi cezaevlerinin kapatılması, Terörle Mücadele Yasası'nın kaldırılması talepleriyle Ekim 2000'de başlatılan açlık grevi yüzlerce tutuklu ve hükümlü tarafından yaklaşık bir ay sonra ölüm orucuna dönüştürülmüştür.

Türk Tabipleri Birliği, açlık grevleri öncesi F tipi cezaevleri ile ilgili görüşlerini kamuoyuna iletmiştir. Türk Tabipleri Birliği'nin oluşturduğu bağımsız hekim heyetleri, sürecin belirli bir aşamasında, Adalet Bakanı'nın izni, tutuklu ve hükümlülerin talebi ile cezaevinde açlık grevi yapanları muayene etmiş, olası sağlık sonuçları konusunda onları bilgilendirmiş, izlemlerini yapmış, meslek uygulamasını yerine getirmek için büyük çaba harcamıştır. Bu süreçte hekim sorumluluğu ve insan yaşamına duyulan saygının gereği olarak açlık grevi nedenlerinin çözülebilmesi için katkı sunmaya çalışmıştır.

19 Aralık 2000 günü "Hayata Dönüş" adı verilen operasyon gerçekleştirilmiştir. Çok sayıda tutuklu ve hükümlünün ölümüne, yaralanmasına neden olan bu operasyondan sonra Türk Tabipleri Birliği, yaralı hastaların sağlık durumu hakkında yeterli bilginin verilmesini istemiş, insan onuruna uygun bir sağlık hizmetinin verilmesi için önerilerde bulunmuştur. Hedef haline getirme çabalarına yanıt vererek açlık grevleri, ölüm orucu sürecindeki hekim tutumu konusunda kamuoyunu bilgilendirmiştir **(TTB Web sayfası (b)).**

Bütün bu sürecin sonunda Cumhuriyet Savcısı, Türk Tabipleri Birliği yöneticileri hakkında "amaç dışı faaliyette buldukları için görevden alınmaları" talebi ile yine bir "davaname" hazırlamıştır. Savcıyı bu kez harekete geçiren neden Ankara

Emniyet Müdürlüğü'nün 09.01.2001 tarih ve 442 sayılı "İhbar" yazısı olmuştur. Yazıda "... 6023 Sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanun'unun ilgili maddelerine aykırı faaliyet gösteren Birlik ve yöneticileri hakkında gerekli yasal işlem yapılması ve İçişleri Bakanlığı'na sunulmak üzere karardan bir suretin gönderilmesi" istenmiştir. Emniyet Müdürlüğü tarafından yapılan "ihbar" Cumhuriyet Savcılığı tarafından görev kabul edilerek dava açılmıştır.

Bu davada görevden alınması istenen Merkez Konsey Yöneticileri; Dr. Füsün Sayek, Dr. Eriş Bilaloğlu, Dr. Metin Bakkalçı, Dr. Hakan Giritlioğlu, Prof. Dr. Nural Kiper, Dr. Harun Balcıoğlu ve Dr. Orhan Odabaşı'dır.

Türk Tabipleri Birliği Yöneticileri davaya karşı; "Türk Tabipleri Birliği insan yaşamından daha değerli neyin olduğu sorusuyla yakından ilgilidir", "Hekimlik insan yaşamını her türlü kavram ve kaygının ötesinde ele alır, değerler sistemini her şeyin merkezine insanı, yaşamını ve sağlığını koyarak şekillendirir. Bu yaklaşım açısı sonucu insan sağlığına ve dolayısıyla yaşamına zarar veren her şey ve tutum hekimliğin doğasına ve süreç içerisinde oluşan değerler sisteminin temel çıkış noktasına terstir; hekimlikçe kabul edilemez" yanıtını vermiştir.

Türk Tabipleri Birliği yöneticileri, hekimlerin, tutuklu ve hükümlülerin bakımını da tüm diğer bireylerinkinde olduğu gibi, onların haklarını gözeterek yürüteceğini hatırlatmışlardır.

Davanın görüldüğü Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesi, Türk Tabipleri Birliği yöneticilerinin yapmış oldukları basın açıklamasının düşünce ve ifade özgürlüğünün sınırlarını zorladığını, ancak "ARTNİ-YETLİ" olduklarına dair delil elde edilemediği için görevden alınmalarına gerek olmadığı sonucuna varmış ve bu gerekçe ile davayı reddetmiştir. Aynı açıklama nedeniyle yürütülen ceza soruşturmasında ise takipsizlik kararı verilmiştir. Bu kez ceza davası açılmamıştır.

Ne acıdır ki davanın açılmasına neden olan tutumun alındığı tarihte olduğu gibi F tipi cezaevlerinde tutulan insanların sağlık hizmetlerine ulaşamaması, ayrımcılığa maruz bırakılmaları günümüzde de Türk Tabipleri Birliği'nin önemli gündemlerinden birini oluşturmaya devam etmektedir. Hatta geçmişte Türk Tabipleri Birliği'nin tutuklu ve hükümlülerin sağlık durumlarına ilişkin faaliyetlerini eleştiri konusu yapan kimi insanlar, son yıllarda

F tipi cezaevlerindeki sağlıksız koşulların ve sağlık hizmetleri ile ilgili kötü işleyişin mağdurları haline getirilmiştir.

3. Üçüncü Dava: 27 Ocak 2014; "Gezi Hekimliği" ne destek verdikleri için Ankara Tabip Odası Yönetim Kurulu ve Onur Kurulunun görevlerine son verilmesi istenmiştir.

Bu kez davayı Sağlık Bakanlığı açmıştır. Dava dilekçesinde Gezi Parkı gösterileri sırasında "hukuka aykırı yetkisiz ve kontrolsüz, revir adı altında sağlık hizmet birimleri oluşturularak amaçları dışında faaliyet gösterdikleri" iddiası ile Türk Tabipleri Birliği'ne bağlı Ankara Tabip Odası'nın organlarında görev yapan hekimlerin görevine son verilmesi istenmiştir. Dava dilekçesinde öne sürüldüğüne göre Sağlık Bakanlığı tarafından sağlık hizmeti ihtiyacı bulunan bütün insanlara ulaşılmış, sağlık hizmetleri çok yaygın ve sorunsuz verilmiştir. Tabip Odalarını ve hekimlerin ilk yardım hizmetlerinde görev almalarını gerektiren bir durum doğmamıştır (**Ankara 23. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2014/64 esas sayılı dosyası**).

2013 Mayıs sonundan itibaren, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde daha önce görülmedik bir biçimde milyonlarca insan bütün ülkede meydanlara, kent sokaklarına çıkmıştır. Adına "Gezi Parkı olayları" dediğimiz süreçte insanlar düşünce ve ifade özgürlüklerini savunmak, demokrasi taleplerini, yönetime katılma haklarını dile getirmek üzere haftalar boyu yapılan gösterilerde yer almışlardır. Polis bu barışçıl eylemlere, biber gazı, kimyasal içerikli tazyikli su, plastik mermi ile müdahale ettiği her yerde hızlı, yaygın acil sağlık hizmeti ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Tıpkı deprem gibi, tıpkı sel felaketi gibi, tıpkı büyük yangınlar, patlamalar gibi bir olağan dışı durum ortaya çıkmıştır. Bu nedenle de olağan dışı durumlara özgü olağan dışı bir sağlık hizmeti örgütlenmesi gerekli olmuştur. Eylemci ya da değil büyük insan grupları, kitlesel bir biçimde kent sokaklarında, konut bölgelerinde, toplu taşıma araçlarında, alışveriş merkezlerinde hatta hastanelerde kuralsızca ve acımasızca kullanılan biber gazı kullanımının, polis şiddetinin yarattığı sağlık sorunlarını yaşamışlardır. Hekimler, hemşireler diğer olağan dışı durumlarda ne yapıyor iseler gene onu yapmışlardır. Olağan dışı durumda ortaya çıkan sağlık sorunlarının giderilmesi için gönüllü olmuşlar, mesleklerinin etik ilkelerine sadık kalmışlardır. Yaralıların olduğu her yerde gerekli sağlık hizmetine ulaşıncaya kadar o koşullarda neyi yapabileceklerse onu yapmışlardır. Türk Tabipleri Birliği ve Tabip Odaları bir taraftan

Hükümete, Sağlık Bakanlığı'na, Valiliklere seslenerek, başvuru yaparak insanların yaşam ve sağlıklarını kaybetmelerine neden olan müdahalelerin durdurulmasını istemişler, diğer taraftan bilimsel kurulları toplayarak toplumu biber gazının olası etkileri ve korunma yolları konusunda bilgilendirici yayınlar, açıklamalar yapmışlardır. Meslektaşlarını mesleki ve deontolojik olarak bilgilendirmişler, kullanılan kimyasal maddelerin sağlık üzerindeki etkilerini araştırmak ve raporlamak üzere çalışmalar yapmışlardır.

Biber gazının sağlık ve insanın canı üzerindeki olumsuz etkilerini gözlemleyerek ulusal ve uluslararası kuruluşları, hekimlik meslek örgütlerini, kullanımının yasaklanması için tutum almaya çağırılmışlar, girişimler yapmışlardır. Olağandışı durum nedeniyle verilen gönüllü hekimlik hizmetlerinin mesleki gerekliliklere, etik ilkelere ve hasta haklarına uygun verilebilmesi için hekimlere yönelik bilgilendirmeler ile eşgüdüm sağlamaya dönük çalışmalar yürütmüşlerdir.

Sağlık Bakanlığı'na göre "Ankara Tabip Odasıncı revir olarak hizmet verilen yerler: Mimarlar Odası, Çankaya Belediyesi yeni hizmet binası, Diş Hekimleri Odası, Peyzaj Mimarları Odası, Baro Eğitim Merkezi, Çankaya Belediyesi eski hizmet binasıdır" Meslek Odaları ve Çankaya Belediyesine ait bu yerler, gösterilerin çok yoğun olduğu Kızılay ve civarında bulunmaktadır. Biber gazı, gaz fişegi, tazyikli su, plastik mermi ve polisin fiziki saldırıları sonucu yaralanan çok sayıda insanın sığındığı, onlara kapılarını açan yerlerdir. Ankara Tabip Odası yaralanmalarının olduğu, sağlık sorunlarının ortaya çıktığı yerlerde, yakınlarında ilk müdahaleleri yapmaya gönüllü hekimler arasında koordinasyonu sağlamak üzere, kapılarını sağlık sorunu olan insanlara açan kurumların isim adres ve telefonları ile herhangi bir sorun halinde iletişim kurulacak hekimlerin isim ve telefonlarını sayfasında duyurmuştur. Bu duyuru ve içeriğindeki işlev "amaç dışı faaliyet" diye nitelendirilmiştir.

Sağlık Bakanlığı olaylar süresince kitlesel sağlık sorunları olmasına karşın, sağlık sorunları yaşayan insanları suçlayan, onları ötekileştiren açıklamaların yanı sıra, bu kişilere gönüllü olarak ilk yardım hizmeti veren hekimlere ve sağlık personeline soruşturma açılacağına yönelik açıklamalar da yapmıştır. Gösteriler sırasında sağlık sorunu yaşayarak sağlık hizmeti ihtiyacı nedeniyle hastanelere başvuran insanların kimliklerini tespit edecek bilgilerin olduğu ayrı kayıt formları oluşturmuştur.

Bununla da yetinmemiş Sağlık Bakanlığı Denetçisi tarafından gönüllü sağlık hizmeti alan hastaların bilgileri Ankara Tabip Odasından, İstanbul Tabip Odasından ve Türk Tabipleri Birliğinden istemiştir. Türk Tabipleri Birliği ve Bağlı Tabip Odaları tarafından, hasta haklarına, özel hayatın gizliliğine, hasta ve hekim arasında ilişkinin mahremiyetine, hekimlerin sır saklama yükümlülüklerine uymasının zorunlu olduğunu belirtilerek bu talebin uygun olmadığı belirtilmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından da gözünü kaybeden insanların kimlik bilgileri istenmiş, bu talebin hekimlik ilkelerine ve insan haklarına aykırılığı belirtildiğinde ise yazışmalar basına çarptırılmış bir biçimde servis edilerek bazı gazeteler aracılığı ile Türk Tabipleri Birliğini ve hekimlik değerlerini küçük düşürücü, toplumu yanlış bilgilendirici haberler yaytırılmıştır.

Davalı Bakanlığın sağlık alanındaki yükümlülüklerine aykırı olarak yarattığı güvensizlik ortamında sağlık yardımına gereksinimi olan çok sayıda insan fişleneceği, gözaltına alınabileceği endişesi ile sağlık kuruluşlarına başvurmadan kaçınır hale gelmiştir.

Türk Tabipleri Birliği 'Kimyasal Gösteri Kontrol Ajanslarıyla Temas Edenlerin Sağlık Sorunları Değerlendirme Raporu'nda; verilen yanıtlardan kimyasal gazdan etkilenenlerin %92'si sağlık yardımı almadığı ya da çevresindeki gönüllülerden aldığı, hastaneye başvurma ya da götürülme yüzdesinin %5 düzeyinde olduğu saptanmıştır. Sağlık Bakanlığı, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alındığı bir sağlık hizmetine ulaşımı sağlama ödevini yerine getirmemiş/getirememiştir.

29 Haziran 2013 Tarihinde yapılan TTB Büyük Kongresi; Hekimlerin, tıp öğrencilerinin, sağlıkçıların, 28 Mayıs 2013 gününden itibaren, barışçıl göstericilere ve diğer insanlara karşı kullanılan yaygın polis şiddetinden kaynaklanan sağlık sorunlarına ilk yardımda bulunmalarını büyük bir coşkuyla sahiplenmiş, acil sağlık sorunları yaşayan insanlara sağlık hizmeti vermenin soruşturulmasını, hekimlerin, hastaların bilgilerinin istenmesini evrensel insanlık ve hekimlik değerlerine aykırı bulmuş, bu ürkütücü anlayışın derhal terk edilmesi çağrısında bulunmuştur.

Aynı çağrıyı, Dünya Tabipleri Birliği, Avrupa Tıp Uzmanları Birliği (UEMS), Avrupa Hekimleri Daimi Komitesi (CPME), Avrupa Genel Pratisyenler Birliği

(UEMO), İnsan Hakları için Hekimler (PHR), İngiliz, Alman, Belçika, Kıbrıs, Yunanistan Tabip Birlikleri, Hemşirelik ve Diş Hekimi Örgütleri, Sendikalar, Cumhurbaşkanı'na, Başbakan'a ve Türk Tabipleri Birliği'ne yazdıkları mektuplarda yapmışlardır.

Dünya Tabipleri Birliği, Avrupa Hekimleri Daimi Komitesi (CPME), İnsan Hakları için Hekimler(PHR) örgütü temsilcileri Türkiye'ye gelerek 29 Haziran 2013 günü yapılan Türk Tabipleri Birliği Büyük Kongresine katılmışlar, yaptıkları konuşmalarda "Yanınızda olmaktan onur duyuyoruz. Son haftalarda hekimlerinizin yaralılara verdiği tarafsız hizmetler saygımızı hak ediyor. Herkesten ve özellikle Türk Hükümetinden -çatışma anlarında bile- tıbbi bağımsızlığı güvence altına almasını istiyoruz. Bu, insanlığa saygı göstermenin tek yolu ve bu ulusun sahip olduğu muazzam kültüre en yakışanı olacaktır" cümleleri ile çağrılarını yinelemişlerdir.

Aynı çağrılar, uluslararası dergilerde yayınlanan yazılarda, Nobel ödülü sahibi bilim insanlarının yazılarında, konuşmalarda ve toplantılarda da paylaşılmış, dile getirilmiştir. Avrupa Tıp Uzmanları Topluluğu tarafından da Hükümete sağlık hizmetlerinin evrensel hekimlik ve insan hakları ilkelerine göre sunulmasının sağlanması, ayrımsız sağlık hizmeti sunan hekimlere yönelik baskılardan vazgeçilmesi yönünde yazılı çağrı yapılmıştır.

İnsan Hakları için Hekimler Örgütü açılan bu davaya ilişkin yazısında "TTB üyeleri, Gezi Parkı gösterileri sırasında yaralı göstericilere yönelik yaşam kurtarıcı çabaların örgütlenmesine, mesleki yükümlülükleri, Türk yasaları ve uluslararası hukuk doğrultusunda yardımcı olmuşlardır. Bu tür bağımsız tıbbi yardım ihtiyacı, büyük ölçüde, güvenlik güçlerinin yol açtığı yaralanmaların mahiyetinden ve yaygınlığından, ayrıca hükümetin diğer halk sağlığı acil durumlarında verdiği etkili ve yerinde acil hizmetleri vermemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu kendiliğinden tıbbi yardım çabalarının mahiyeti ve süresi yalnızca yaralı göstericilerin acil tıbbi ihtiyaçlarıyla belirlenmiştir ve hiçbir şekilde revir adı verilen sağlık birimlerinin kurulması anlamına gelmemektedir. Bu davanın, mesleğimizin gereği olan etik çerçevesinde cesaretle tıbbi hizmet veren Türkiye'deki tıp personeline yönelik bir dizi cezalandırıcı girişimin bir parçası olmasından derin kaygı duyuyoruz. Hekimler, ayırım gözetmeksizin hizmet verme mesleki görevlerini yerine getirmeleri nedeniyle hiçbir zaman cezalandırılmamalıdır. Türkiye hükümeti, yaralı göstericileri de kapsamak üzere, tıp personelinin ihtiyacı olanlara tıbbi yardım sağlama mesleki

görevlerine saygı göstermeli ve halkın sağlık hakkını gözetmelidir.” demiştir.

Felsefeciler, hukuk felsefecileri, idare hukukçuları, anayasa hukukçuları, sağlık hakkı, insan hakları alanında çalışan hukukçular açılan davanın, etik değerlerle bağdaşmazlığını, hukuka aykırılığını, anti demokratik ve vesayetçi içeriğini analiz ederek “Gezi hekimliğinin” kavramsal yanına katkıda bulunmuşlardır.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Türkiye Barolar Birliği, Türk Dişhekimleri Birliği, Türk Eczacılar Birliği, Türk Veteriner Hekimleri Birliği, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği ve Türk Tabipleri Birliği bir araya gelerek , 20 Mart 2014 tarihinde Sağlık Bakanlığı’nın Ankara Tabip Odasına karşı açtığı dava nedeniyle bir “Hekimlik ve Demokrasi” bildirgesi yayınlamışlardır.

Bildirgede sağlık yaşamın kaynağı ve herkesin hakkıdır denilmiş, düşünceleri, politik tutumu, cinsiyeti, sosyal durumu ne olursa olsun sağlık hizmeti verirken kimseye karşı ayrımcılık yapılamayacağı, hekimlerin toplumun sağlık sorunlarına kayıtsız kalmamasının, ayrımcılık yapmasının istenemeyeceği belirtilmiştir.

Üçüncü “amaç dışı faaliyet” suçlamasında şimdilik bir ceza soruşturması açılması istenmemiş, suç duyurusunda bulunulmamıştır.

III. Türk Tabipleri Birliği’nin “Amaçları”?

Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi ve Oda Yöneticilerinin görevden alınması istenen her üç davada gösterilen ortak gerekçe; “amaç dışı faaliyette bulunmaktır”. Davalarda “amacın dışına çıkan faaliyetler” olarak;

- İdam cezalarının kaldırılmasını istemek ve yaşamı savunmak, hekimlerin idam cezalarının infazında görev almasının hekimlik değerlerine aykırı olduğunu söyleyip bu yöndeki düzenlemelerin değiştirilmesini istemek,

- Cezaevlerinin fiziki koşullarının tutulanların sağlığını bozmayacak biçimde düzenlenmesini istemek, tutuklu ve hükümlü hastalara hasta haklarına uygun sağlık hizmeti verilmesi gerektiğini belirtmek, açlık grevi yapan insanlara yönelik olması gereken hekim tutumu hakkında toplumu bilgilendirmek,

- Polis saldırısı sırasında sağlığını kaybeden, ilk yardıma ihtiyaç duyan insanlara ilk yardım hizmetini

ulaştırmak için hekimleri koordine etmeye çalışmak, eylemci ya da değil herkese ayrımsız sağlık hizmeti verilmesini savunmak, sayılmıştır.

Son otuz yıl içinde devletin “amaç dışı” saydığı her üç faaliyetin de insan hak ve özgürlükleri ile ilgili olduğu kuşkusuzdur. Ölüm cezasının kaldırılması, tutuklu ve hükümlülere insanı davranış, kolluk kuvvetlerinin saldırısı sonucu yaralananlara ayrımsız ilk yardım hizmeti verilmesi, Türkiye’nin tarafı olduğu çok sayıda insan hakları belgesinde yer almaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde yer alan yaşam hakkı, işkence ve insanlık dışı muamele yasağı, Avrupa Ekonomik ve Kültürel Haklar Sözleşmesinde yer alan sağlık hakkı kapsamında devletlerin bireylere sağlık hizmeti verme yükümlülüğü, Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesinde yer alan insanın yararının üstünlüğü, ayrımcılık yasağı, sağlık hizmetlerine erişimde adalet gibi pek çok normlar Türk Tabipleri Birliği’nin faaliyetlerinin hukuki kaynaklarıdır.

Hekimlik mesleğine ilişkin söz konusu faaliyetlerin zeminini oluşturan tutum belgelerinden ilk akla gelenler arasında ise; Dünya Hekimler Birliği Tokyo Bildirgesi, Dünya Hekimler Birliği Malta Bildirgesi, Birleşmiş Milletler, Tutuklu ve Gözaltında olanları İşkence ve Başka Zalimce, İnsanlıkdışı ya da Onur Kırıcı Davranış ya da Cezaya Karşı Korumada Sağlık Personelinin Rolüne ilişkin Tıp Ahlakı İlkeleri, Tıbbi Deontoloji Tüzüğü, Türk Tabipleri Birliği Hekimlik Meslek Etiği Kuralları sayılabilir.

“Amaç dışı faaliyet” olarak nitelendirilen Türk Tabipleri Birliği’nin söz konusu faaliyetleri, bazılarını yurtdışında belirttiğimiz hekimlik ve insan hakları belgelerinde kurallaştırılan meşru, hukuki faaliyetlerdir. Toplumdaki bütün bireylerin sağlık hakkına saygılı, evrensel insan hakları ve hekimlik belgelerine uygun faaliyetlerin, Türk Tabipleri Birliği’nin amaçları içinde olmaması zaten düşünülemez. Esasen Türk Tabipleri Birliği’nin hekimlik ilkelerine sahip çıkması toplum sağlığının teminatlarındandır.

Öyle ise bu davalar niye açılmaktadır? Devlet mesleklerden ve meslek örgütlerinden uyguladığı politikalar ile uyumlu onu destekleyen yaklaşımlar beklemektedir. Meslek örgütünün ortaya koyduğu pratik eğer devletin politikasına destek vermiyor hatta onunla çelişiyor ise bu durumda söz konusu faaliyet “amaç dışı faaliyet” olarak adlandırılmakta, yargılama bir müdahale aracı olarak kullanılmaktadır.

Elbette devletin mesleklere ve meslek kuruluşlarına müdahalesinin tarihi yeni değildir. Hatta meslek kuruluşlarının tarihi kadar eskidir. Ülkelere ve dönemlere göre farklılık gösterse de özellikle son yüzyıl bu açıdan önemli acı deneyimleri biriktirmiştir. Kıta Avrupa'sında 1920'lerden itibaren meslek kuruluşlarına devletin bir kurumu gibi müdahalede bulunulmuştur. Bu dönemde mesleklerin Avrupa'nın büyük bölümünde sahip oldukları profesyonel değerlere ve insancıl ideallere kayıtsız kalarak aşırı devletçi geleneğe sahip faşist sistemlerin doğrudan eylemcileri haline geldiği görülmüştür. Bu dönem meslek kuruluşlarına devlet müdahalesinin ne gibi sonuçlar doğurabileceğini gösteren bir örnek olarak kabul edilmektedir (**Karasu, 2001**)

Meslek örgütlerinin faaliyetlerinin Devletin politikaları ile çatıştığı hallerde kullanılan bir diğer müdahale türü ise meslek kuruluşlarının güçsüzleştirilmesi ve etkisizleştirilmesidir. Meslek örgütlerinin gücünün önemli ayaklarından birini toplumda mesleğe duyulan güven oluşturmaktadır. Toplumsal güven duygusu ise mesleğin etik kurallarının belirlenmesi ve mesleki denetim yolu ile mesleğin biçimlendirilmesi faaliyetleriyle yakından ilgilidir. Son yıllarda meslek örgütlerinin meslek etiği ilkelerini belirleme ve mesleki denetim yetkilerinin içini boşaltmaya, etkisizleştirmeye yönelik devlet müdahaleleri sıkça görülmektedir. 2 Kasım 2011 tarihinde çıkarılan 663 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Türk Tabipleri Birliğini benzer bir biçimde etkisizleştirmeye yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda 6023 Sayılı Kanununun birinci maddesinde Türk Tabipleri Birliği'nin amaçları arasından "tabipliğin kamu ve kişi yararına uygulanıp geliştirilmesini sağlamak" çıkarılmıştır. Aynı Kararname ile Sağlık Bakanlığı bünyesinde "Sağlık Meslekleri Kurulu" adı altında bir kurul oluşturulmuştur. Kurul'a içinde hekim, eczacı, dişhekimisi de dahil olmak üzere 40'a yakın sağlık meslek mensubunun etik ilkelerini belirleme, meslekten men cezası dahil disiplin yaptırımlarını uygulama yetkisi verilmiştir. Kurul bir üyesi hariç Sağlık Bakanlığı ve başkaca bakanlıkların bürokratları ve Sağlık Bakanının bizzat seçtiği kişilerden oluşturulmuştur. Böylece sağlık mesleklerinin hizmetlerinin topluma nasıl verileceğine, nasıl şekillendirileceğine bizatihi devletin karar vermesi, olası çatışmaların kaldırılması planlanmıştır. "Tabipliğin kamu ve kişi yararına uygulanıp geliştirilmesini sağlamak" cümlesi amaçtan çıkarılırken meslek örgütünün toplumla ve sağlık hakkı ile bağını koparma hamlesi yapıldığı da söylenebilir.

Oysa Anayasa Mahkemesi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının işlevinin salt meslektaşlar arasındaki ilişkileri düzenlemekle sınırlı olmadığını belirtmektedir: "Üyelerinin çokluğu, ürettikleri iş ve hizmetlerin toplumun temel ihtiyaçlarına yönelik olması ve ülke genelinde yaygınlığı; çoğulcu demokratik gelişim ortamında etkili bir sivil toplum örgütü rolünde bulunmaları; örgütlülüğün üyelere getirdiği yararlar ile toplum çıkarlarının uygun düzeylerde dengelenebilmesi ve demokratik toplum kültürünün, kamu düzeninde olumsuzluk yaratmadan derinleştirilebilmesi nedenleriyle bu kuruluşlara kamusal nitelik kazandırılarak Anayasa'da yer verilmiştir." (**Anayasa Mahkemesinin, E.2000/78 K.2002/31 sayılı kararı**).

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları Anayasanın 135. maddesinde, doğrudan devlet hiyerarşisi altında bulunmayan özerk kuruluşlar olarak düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi'nce özerklik "sosyal bir topluluğun ya da tüzel kişiliğin kendilerini yöneten kuralların tümünü ya da bir bölümünü bizzat saptayabilmeleri veya anayasa ve yasaların çizdiği sınırlar içinde hareket edebilme özgürlüğü ve yetkisi" olarak tanımlanmış, özerkliğin hizmetin kendisine ait bir özellik olduğu ortaya konulmuştur (**Anayasa Mahkemesi E.1987/18, K. 1988/23, 22.6.1988, AMKD, S. 24, s. 334.**)

Türk Tabipleri Birliği'nin kurucu üyelerinden olduğu Dünya Tabipler Birliği ana statüsünde, kurucu üye olacak ulusal hekim birliklerin herhangi bir devlet kurumu veya kuruluşuna tabi değilse veya bir devlet kurumu veya kuruluşu tarafından kontrol edilmiyorsa üyeliğe kabul edileceği düzenlenmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de yönetim kurulunun seçimle belirlendiği Türk Tabipleri Birliği gibi kamu görevlilerinin üye olmasının zorunlu tutulmadığı örgütlenmelerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde yer alan örgütlenme özgürlüğünden yararlanabileceğini kabul etmektedir (Radio France and others v. France) Örgütlenme özgürlüğü ifade özgürlüğünün kolektif biçimi olduğundan meslek örgütlerinin faaliyetlerinin ancak ve ancak ifade özgürlüğüne ilişkin Anayasal sınırlama sebeplerinin bulunması halinde sınırlandırılmasından söz edilebilecektir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında örgütlenme özgürlüğünün şiddete başvuru, ayaklanmaya çağrı veya demokrasi ve insan hakları ile karşıt nitelikte herhangi bir faaliyet olmadığı sürece faaliyet alanı

veya konusu bakımından bir sınırlama içermediği belirtilmektedir.

Meslek örgütlerinin "amaç dışı faaliyette buldukları" ileri sürülerek seçilmiş yöneticilerinin görevden alınması için dava açılması, meslek kuruluşunun özerklik alanındaki faaliyetleri ile ilgili takdir alanına girilmesidir. Bir tür hiyerarşik denetim girişimidir. Anayasanın 135. maddesinde düzenlenen kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ilişkin denetim yetkisi "sınırlı" bir yetki olan idari vesayet" yetkisi olup "açık bir yasal düzenleme olmadıkça takdir alanına giremez" (**Mimarlar Odası İstanbul Şubesi Web Sayfası**).

Toplumdaki bütün bireylerin sağlık hakkına saygılı, evrensel insan hakları ve hekimlik belgelerine uygun faaliyetlerin, Türk Tabipleri Birliği'nin amaçları içinde olduğu tartışmasızdır. Türk Tabipleri Birliği'nin evrensel hekimlik ilkelerine sahip çıkması toplum sağlığının teminatlarındandır. Evrensel ilkelere göre hareket etmeye çalışan bir meslek kuruluşunun seçilmiş yetkili organlarının, görevden alınması için girişimde bulunmak Anayasada olmayan bir müdahale yolunun kullanılmasıdır. Demokratik işleyiş açısından son derece tehlikelidir. Aslında bu müdahalelerin toplumun siyasal olarak biçimlendirilmesi faaliyetlerinde mesleğin devletin kullanışlı bir aracı haline getirilememesinden ya da en azından bu role itiraz edilmesinden kaynaklandığı söylenebilir.

IV SONUÇ

Türk Tabipleri Birliği yöneticileri hakkında "amaç dışı faaliyet" buldukları gerekçesi ile son 30 yıl içinde üçüncü kez için dava açılmıştır. Her üç davada da, hekimliğin toplumla olan eski, insancıl, güçlü bağı, hedef alınmıştır.

Her üç dava aslında insanlık yararına hekimliği "görevden alma" girişimidir. Gösterilen gayrete, ısrarcı tutuma rağmen yargı, bu girişimle ilgili iktidara istediği meşruiyeti hukuk yolu ile üretememektedir.

Bunda iki temel unsur rol oynamaktadır. Birincisi bu topraklarda yaşayan hekimler tarafından yeni gelişen durum ve toplumsal olgulara göre hekim tutumu insanlık yararına yeniden gözden geçirilerek geliştirilmektedir. Bu devinim her defasında hekimlere görevlerini amaçlarına uygun sürdürmek için gerekli kapıları aralamaktadır. İkincisi ise ulusal ve uluslararası kuruluşların, diğer meslek örgütlerinin, akademisyenlerin, sendikaların, tek tek insanların gösterdiği dayanışmanın katkısıdır. Dayanışma müdahalenin zorba karakterini görünür hale getirmekte meşruiyet örtüsüne bürünmesini engellemektedir.

Açılan davalar bize göstermektedir ki; hekimlik sadece yaşam ve sağlık hakkı ile ilgili bir meslek değildir, en az onlar kadar bu hakların içinde yeşereceği demokrasi kavramıyla da ilişkilidir.

Kaynaklar

Ankara Barosu Web Sayfası Ankara Barosu İnsan Hakları Merkezi, Erdal Atabek 7 Kasım 2005, www.ankarabarusu.org.tr/.../07.11.2005%20İNSAN%20HAKLARI-%20

Gemalmaz S. (2001) *Türkiye'de Ölüm Cezası 1920-2000*

65 sayılı KHK- 5 Ağustos 1983 -1812683 sayılı sayılı Resmi Gazete

83 sayılı KHK 16 Eylül 1983 gün ve 18167 sayılı Resmi Gazete <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5218.html>.

Karasu K. (2001)-*Profesyonelleşme olgusu ve Kamu Yönetimi-Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları Tezler Dizisi 11*

Anayasa Mahkemesinin, E.2000/78 K.2002/31 sayılı kararı
Anayasa Mahkemesi E.1987/18, K. 1988/23, 22.6.1988, AMKD, S. 24, s. 334.

Mimarlar Odası İstanbul Şubesi Web Sayfası http://www.mimarist.org/komisyon/36_Donem/1.6.3.6.4Mimarlar.htm.
Üskül Zafer- Mimarlar Odası Üzerinde Vesayet Denetiminin Sınırları

TTB Web Sayfası (a) http://www.ttb.org.tr/ttb_tarihi/giris.html.

TTB Web Sayfası (b) <http://www.ttb.org.tr/index.php/Haberler/19aralik-2299.html>.

Ankara 23. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2014/64 esas sayılı dosyası.

Toplantı Tarihi: 28/9/1985*

Başkanın Adı ve Soyadı: Prof. Dr. Nusret Fişek

Azaların Adı ve Soyadı: Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu, Doç. Dr. Haluk Özbay, Doç. Dr. Raşit Çam,
Doç. Dr. Nevzat Eren, Dt. Hüsnü Çuhadar

Kararın Metni

Son zamanlarda kamuoyunda yoğun bir biçimde tartışılan "İdam cezası"nın hekimler açısından onaylanması olanaksız olduğu görüşü ile, Türk Ceza Kanunu'ndan çıkarılması için Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne, Sayın Başbakan ve Sayın Cumhurbaşkanı'na başvurulmasına ve bu konudaki konsey görüşlerinin kamuoyuna açıklanmasına karar verildi.

ANKARA 7.10.1985**

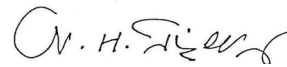
Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi 28.09.1985 tarihinde yaptığı toplantısında, son günlerde kamuoyunda yoğun bir biçimde tartışılan "idam cezaları" konusunu tıp meslek ahlak kuralları açısından incelemiş ve aşağıdaki iki önemli nedenden ötürü hekimlerin ölüm cezasına karşı olduklarının kamuoyuna açıklamasına ve ölüm cezasının Türk Ceza Yasası'ndan kaldırılması için Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne, Hükümete ve Cumhurbaşkanlığı Makamı'na başvurulmasına oybirliği ile karar verilmiştir.

1- İdam bir bakıma, cezadan çok ilkel bir intikam duygusunun tatminidir. Kutsal olan "hayat" kavramına ters düşer. Bu nedenle gelişmiş olan toplumlar idam cezasını yasalarından çıkarmaktadır. Hekimlik mesleğinin temel ahlak kurallarından birincisi insanları yaşatmak olduğuna göre, hekimlerin de hayatı sona edirecek olan her eyleme karşı olması doğaldır.

2- Yürürlükteki yasalarımız hekimlere, idam cezasının uygulamasında görev vermektedir. Bu konuyu tartışan meslek kuruluşlarının görüşü bu uygulamanın tıp meslek ahlakına aykırı olduğudur. Hekim bir öldürme işleminde yer almamalı ve bir ölüm olgusunun "izin vereni" ve sonucun pasif bir bekleyicisi durumunda olmamalıdır. Dünya Tabipleri Birliği de 1981 yılında toplanan 34. Asamblesinde hekimlerin, ölüm cezasının uygulamasında görev almalarının meslek ahlakına aykırı olduğu konusunda bildiri kabul etmiştir.

Kan davasının güdülebildiği bir toplumda yaşayanlar, kültürlerinin baskısı ile idam cezasının savunucusu olabilirler. Türkiye çağdaş uygarlık düzeyinde en ileri aşamada olmaya kararlı bir ülke olduğuna göre, Milletvekillerimizin geleneksel baskıların etkisinden kurtularak ölüm cezasını yasalarımızdan çıkarmalarını ve Cumhurbaşkanımızın da bu gelişmeyi desteklemesini diliyoruz ve bekliyoruz.

Türk Tabipleri Birliği
Genel Başkanı



Prof. Dr. Nusret Fişek

*1984-1986 TTB Merkez Konseyi'nin karar metni

**TTB Merkez Konseyi'nin aldığı karar çerçevesinde Merkez Konsey Başkanı'nın kamuoyuna yönelik mektubu

Sayın Yargıç*,

Mahkemenizin ilk celsesinde yazılı olarak sunduğum ifademde belirttiğim gibi biz milletvekillerine, ölüm cezasının tıp meslek ahlak kurallarına aykırı olduğu ve ceza yasasından çıkartılması gerektiği görüşünde olduğumuz konusunda mektup yazdık. Sayın savcının iddia ettiği gibi bildiri yayınlamadık.

Böyle bir mektup yazmakta haklı olduğumuzu iki yönden açıklayabilirim. Hekimlerin amacı kişiler arasında ayırım yapmadan herkesin hayatını korumaktır. Biz değil bir sanığın, harpte bir düşman askerinin yaşaması için uğraş veririz. Hekimlerin üyesi olduğu ve yasalarımızın hekimlik mesleğini yüceltmekle görevli kıldığı Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi üyelerinin de insanları ölümden korumak görevleridir. Bizim için kişinin kanserden mi öldüğü, asılarak mı öldürüldüğü fark etmez. Yaşam daima kutsaldır.

Konuyu Birliğimizin görüş bildirme hakkı yönünden de ele almak gerekirse 1982 Anayasası'nın 2. maddesi devletimizi insan haklarına saygılı, demokratik, sosyal bir hukuk devleti olarak saptıyor. Böyle bir devlette insan haklarının başında yaşam hakkı gelir.

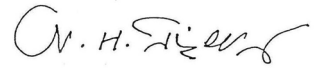
Aynı zamanda demokratik bir düzende birey olarak veya toplu olarak ülkenin sorunları konusunda görüş bildirme hakkına sahiptir. Bu nedenle biz ölüm cezasının kaldırılmasını istemekle yalnız görevimizi yapmadık, Anayasa'nın bize verdiği bir hakkı kullandık Anayasa'nın bu hükmüne aykırı yasa hükümleri var ise biran önce kaldırılmalıdır.

Sayın Savcı; Hakkımızda dava açtığı günden beri düşünüyorum. Hükümet ne için bizi mahkemeye verdi? Bayramdan önce Sayın Adalet Bakanı'nın bir gazetede yayınlanan beyanatının okuyunca kuşum kesinleşti. Sayın Bakan da ölüm cezasına karşı imiş. O halde bu dava, siyasi amaçla açtırılmış bir davadır. Hükümet derneklerin, birliklerin, sendikaların memleket sorunları ile ilgilenmesini ve parlamento üzerinde, halk üzerinde ağırlıklarını duyurmalarını istemiyor. Böyle demokrasi olmaz. Türk Tabipleri Birliği gibi güçlü ve önemli bir kuruluşu mahkemeye vererek yüreklere korku salmak istiyor.

Hükümet haksız bir dava açarak ülkemizin yurt dışında itibarını da zedeledi. Yabancı hekimler ve tıp kuruluşlarından sayısız mektup alıyoruz. Bu bizi hem üzdü, hem sevindirdi. Sevindik, çünkü bütün dünya Türkiye'de bağımsız ve adaletine güvenilir sivil mahkemeler olduğunu görecektir.

Demokratik haklarımızı kullandığımız ve görevlerimiz olan bir iş yaptığımız için açılan davanın reddi ile bereatimize karar vermenizi diliyorum.

Türk Tabipleri Birliği
Genel Başkanı



Prof. Dr. Nusret Fişek

**Prof. Dr. Nusret Fişek'in Mahkemeye sunduğu son savunması*

İddianame:1985/166

DAVANAME
ANKARA () ASLİYE HUKUK HAKİMLİĞİNE*

Davacı: K.H.

Davalılar: 1. Prof. Dr. Nusret FİŞEK Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi üyesi ve Genel Başkanı
2. Prof. Dr. Atalay YÖRÜKOĞLU aynı konsey üyesi ve 2. Başkanı
3. Doç. Dr. Haluk ÖZBAY aynı konsey üyesi ve genel sekreter
4. Nevzat EREN aynı konsey üyesi
5. Hüsnü ÇUHADAR aynı konsey üyesi
6. Ragıp ÇAM aynı Konsey Üyesi

Dava

Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi üyesi bulunan davalıların 6023 sayılı yasaya aykırı davranışlarından dolayı görevlerine son verilerek yerine yenilerinin seçilmesi talebinden ibarettir.

Davanın Açıklanması: Davalılar, 6023 Yasa ile kurulan ve merkezi Ankara'da bulunan Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi üyeleridir. Türk Tabipler Birliği'nin 6023 sayılı Yasa'nın 65 Sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile değiştirilen 1. Maddesi'ne göre Tabip ve Tabipler arasında mesleki deontoloji'yi ve dayanışmayı kurmak tabiplik ve dış tabiplerinin kamu ve kişi yararına uygulanıp geliştirilmesini sağlamak ve meslek mensuplarının hak ve yararlarını korumak amacıyla kurulmuş kamu kurumu niteliğinde mesleki bir kuruluş olmasına ve aynı yasanın 3 maddesinde Türk Tabipler Birliği'nin, amaçları ve kamuda belirtilenler dışında hiçbir faaliyet gösteremeyeceği ve siyasetle uğraşmayacağı belirtilmiş bulunmasına rağmen merkez konseyi üyesi bulunan davalılar 28.9.1985 tarihinde yapılan yönetim kurulu toplantısında, ölüm cezalarının TCY. ndan çıkartılması yolunda bir bildiri hazırlanıp Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakanlar ve Milletvekillerine gönderilmesi hususunda karar almışlar ve bu karar uyarınca hazırladıkları ve bir örneği evrak arasında mevcut ölüm cezalarının kaldırılması yolundaki önerilerini içeren bildiri yukarıda belirtilen Bakan ve kişilere göndermişlerdir. Bu bildiri metninde yazılı olanlar birliğin amacıyla bağdaştırılmaz ve 6023 sayılı yasanın 3. maddesinde belirtilen yasaklara aykırı düşmektedir.

Deliller: Merkez konseyinin 28.9.1985 tarihli karar örneği, bildiri metni ve davalılar beyanı.

Sonuç: Davalı Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi üyelerinin Birliğin yasa ile belirlenen amacı dışına çıkarak yayınladıkları bildiriyle 6023 sayılı Yasa'nın 3 maddesinde belirtilen yasaklara aykırı davandıkları yukarıda sayılan delillerle sabit olduğundan aynı yasaya 65 sayılı kanun hükmünde kararname ile eklenen ek ikinci madde uyarınca ve Adalet Bakanlığının 30.10.1985 tarihli isteğine müsteniden, davalıların Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi üyeliği ve bu sıfatla yüklenikleri diğer görevlerine son verilerek yerine yenilerin seçilmesine karar verilmesi kamu adına talep olunur 14.11.1985

Cumhuriyet Savcı Yardımcısı

Ek: İlgili Karar Defteri Sayfası

*1984-1986 TTB Merkez Konseyi'nin görevden alınması için açılan ilk dava metni (1985)

BASIN AÇIKLAMASI*
22 Aralık 2000

Öncelikle şu an itibariyle ikisi güvenlik görevlisi, toplam 22 kişinin yaşamını yitirdiği bu süreçte kamuoyuna derin üzüntümüzü bildirir ve yakınlarına başsağlığı dileriz.

Yaklaşık iki aydır fiilen Türkiye gündeminde olan ve kamuoyu vicdanını derinden yaralayan açlık grevleri/ölüm oruçları süreci 19.12.2000 Salı günü başlayan operasyonla yeni bir aşamaya ulaşmıştır. Türk Tabipleri Birliği gerek operasyon öncesi ve gerekse de yeni başlayan süreçle ilgili aşağıdaki değerlendirmesini kamuoyuna sunmaktadır:

A) İlk olarak yaşanan süreci başlıklar halinde kısaca hatırlatmakta yarar vardır:

1. 1991 yılında Terörle Mücadele Yasası'nda gerçekleştirilen değişikliğe koşut olarak F Tipi Cezaevleri gündeme getirilmiştir.

2. Konuyla ilgili kamuoyunda sağduyu ile ve bilimsel gerçekler ışığında yürütülemeyen ve sıklıkla süreci yanlış yönlendiren argümanların sunulduğu sözde bir tartışma, "kör döğüşü" yaşanmıştır.

3. Açlık grevleri başlayana kadar konuyla ilgili toplumsal mutabakat oluşturulacak sağlıklı bir zemin sunulmamış, yaşanmamıştır; bu açlık grevleri sonrası için de geçerli olmuştur.

4. Açlık grevlerinin bir aşamasından başlayarak konu bir hekimlik uygulaması tartışmasına dönüştürülmüş ve bu tartışma operasyon sonrası da bir yönüyle temel başlık haline getirilmeye çalışılmıştır.

5. Türk Tabipleri Birliği açlık grevlerinin öncesinde F Tipi'ne ilişkin değerlendirmesini kamuoyuna iletmış, açlık grevleri boyunca hekimlik görevlerini yerine getirmede azami bir özen göstermiştir.

6. TTB hekimlik sorumluluğunun yanı sıra, bir devamı ve insan yaşamına duyduğu saygının da gereği olarak sürecin sağlık açısından olabilecek en az olumsuzlukla sonlanması için Açlık Grevi/Ölüm Orucunun nedenlerinin çözümü konusunda katkı sunmaya çalışmıştır.

7. Sorunun çözümü için yapılabilecekler ve yapılması gerekenler varken 19.12.2000'de operasyon başlatılmıştır.

Türk Tabipleri Birliği operasyon öncesi olduğu gibi sonrasında da kamuoyunda tartışılan ve yukarıda kısaca başlıkları belirtilen süreçte aşağıdaki konuların detaylandırılması ve hekimlik uygulaması üzerinden tartışma yürütülmesine bir sadelik getirilmesini zorunlu görmektedir.

B) Hekimlik mesleği ve Türkiye'de hekimlik değerlerinin savunucusu olan TTB varoluşundan bu yana insan yaşamı, sağlığının korunması ve geliştirilmesi noktasını varlık sebebi olarak görmüştür. Hekimlik insan yaşamını her türlü kavram ve kaygının ötesinde ele alır, değerler sistemini her şeyin merkezine insanı, yaşamını ve sağlığını koyarak şekillendirir. Bu yaklaşım açısı sonucu insan sağlığına ve dolayısıyla yaşamına zarar veren her şey ve tutum hekimliğin doğasına ve süreç içerisinde oluşan değerler sisteminin temel çıkış noktasına terstir; hekimlikçe kabul edilemez. Örnelemek gerekirse; kişinin sigara

**2000-2002 TTB Merkez Konseyi hakkında görevden alınma davası açılmasına gerekçe gösterilen basın açıklaması (22 Aralık 2000)*

içerek başta kendisi olmak üzere sağlığına, yaşamına verdiği zarar ile intihar girişiminde bulunarak/intihar ederek veya açlık grevi yaparak verdiği/vereceği zarar özde (hekimlik mesleğinin doğası gereği) aynıdır. Yani, sağlığa ve yaşama zarar veren her bir eylem hekimlik değerlerinin temel çıkış noktasına terstir ve hekimlerce kabul edilemez.

C) Hekimlik değerler bütünü'nün temel çıkış noktası ile onu tamamlayan tıp etiğinin 4 temel ilkesi; özerkliğe saygı, zarar vermeme, yararlı olma, adalet/hakkaniyet ilkesi günümüzde hekimlik meslek ilkelerinde tutum belirlemenin köşe taşlarını oluşturur. Bunlar içerisinde de açlık grevi/ölüm orucunda hekimin etik açıdan sorumluluklarını belirlerken, özerklik, bilgilendirme ve onay alma, gizlilik ve tedaviyi reddetme hakkı ön plana çıkar. Ayrıca yeterlik (kendi hakkında karar verebilecek durumda olmak) eklenmelidir.

D) Türk Tabipleri Birliği bu temel zemin üzerinde yıllar içerisinde tartışılarak geliştirilen görüşler çerçevesinde kendi yöneticilerinin kişisel fikirlerini değil, uluslararası platformda yıllar süren tartışmalar ve Türkiye'deki katkıların da geldiği aşamanın sonucunu tutum ve eğilim olarak hekimlere iletmektedir; bu da sorumluluğu ve görevidir.

1975 Tokyo, 1981 Lizbon, 1991 Malta, 1994 Amsterdam Bildirgeleri, yıllar süren tartışmaların bir ürünüdür. Herhangi bir anda rastgele biraraya gelenlerin oluşturdukları fikir ve eğilimler değillerdir. Dolayısıyla bugün köşe yazarlarının aklına geldiği "intihar edenleri peki ne yapacaksınız, bırakalım ölsün mü diyorsunuz, ettiğiniz Hipokrat yeminini hatırlatırız size" benzeri sorular 20 yılı aşan süreçte tartışılan başlıklardandır ve hükümlü-tutuklu hekim ilişkisinin (açlık grevi-ölüm orucu yapanlar da dahil) bir hasta/hekim ilişkisi olmak zorunluluğu sonucuna varılmıştır.

E) Türk Tabipleri Birliği yıllar süren tartışmaların kelimelerle ifadesinin ruhunun kısa bir anda, hele de bu yaşadığımız günler içerisinde kamuoyunca kavranmasının zorluğunu bilmekte ve yaşamaktadır. Ama doğrusu "işin" aslı da bu değildir. Çünkü Türk Tabipleri Birliği son açlık grevleri/ölüm oruçları sürecinde meslek uygulamasını (yani kamuoyundaki ifadeyle ve kimilerince kirletilen biçimde tıbbi müdahaleyi) kurumsal olarak yerine getiren tek kurumdur.

Adalet Bakanı 9 Aralık 2000 tarihli basın toplantısında "Türk Tabipleri Birliği cezaevlerindeki açlık grevi/ölüm oruçcularını muayene etmekte ve olası sağlık sonuçları hakkında bilgilendirmektedir" ve 15 Aralık 2000 tarihinde "TTB, sürecin çözümü konusunda olağanüstü çabalar sarfetmiştir" sözlerini basın mensupları önünde kamuoyuna açıklamıştır. Hekimlik meslek uygulaması Meslek Etik Uygulaması Kurallarına uygun olarak yapılan bir bütünlüktür ve Türk Tabipleri Birliği'nin de katıldığı biçimde açlık grevi/ölüm orucu sürecinde dün olduğu gibi bugün de layıkıyla yerine getirilmekte ve yarın da getirilecektir, bundan kimsenin kuşkusu olmamalıdır.

F) Hekimler ve sağlık çalışanları doğrudan kendilerine bağlı olmayan süreçlerle ilgili olarak sıklıkla hedef haline getirilip suçlanırlar. Bugün de, bizzat Sağlık Bakanının da dahil olduğu bir biçimde, yaşanan sürecin sonucunda ortaya çıkabilecek ölümlerin tamamının hekimlere "fatura" edilmesinin altyapısı oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Hekimler alışkıntılar. Siyasi iktidarların sağlığın korunup geliştirilmemesindeki kusur ve suçlarını örtmek için (örnekleme gerekirse, asgari ücretin 102 milyon olarak belirlendiği ve sonuç olarak çalışanların açlığa mahkum edildiği ve sağlıklı yaşama koşullarının bozulduğu bir ortamda dikkatler sonuçlara toplanarak "kötü hekimler, kötü sağlıkçılar" propagandası yapılır, oysa ki hekimler bir işi, yeterli bir ücreti olmayan, dolayısıyla iyi beslenemeyen bir toplumda "sağlık" dağıtamazlar) hekimlerin hedef gösterilmesini yaşamaktadırlar. Bu durum açlık grevi/ölüm oruçları için de geçerli hale getirilmeye çalışılmaktadır; yani mantık aynıdır. Sorun yaratan ve sorun çözme çabası ve cesareti olmayan iktidarlarda en hafif deyimiyse yaptıkları "işin" doğruluğundan kuşku duyduklarında tartışmayı açlık grevi/ölüm orucundaki hekimlik uygulamasına yöneltirler ve sonuçta "hekimler müdahale etmiyorlar, etmezlerse bunlar ölecekler" ifadesini kullanırlar; kullanılmaktadırlar.

Her kim ki bu süreçle ilgili dün, bugün ve yarın ortaya çıkmış ve çıkacak ölümlerde sorumluluğun hekimlere ait olduğunu söylüyor ya da ima ediyorsa neyi gizlemeye/gölgelemeye çalıştığını düşünmek gerekir. Çünkü tıbbi müdahale dün olduğu gibi bugün de hekimler tarafından hekimlik meslek etik ilkelerine uygun olarak yapılmaktadır/yapılacaktır. Dolayısıyla ortaya çıkan ve çıkacak ölümlerin sorumluluğu hekimlere, onların örgütü Türk Tabipleri Birliği'ne asla ait değildir. Ama buna rağmen TTB ve hekimler her bir ölümün acısını yüreklerinde hissetmekte ve süreçte yaşamın ölüme galip gelememesine dayanmamaktadırlar.

G) Bu noktada kamuoyunda yaratılmaya çalışılan "hekimler müdahale etmiyor ve ölümlere izin veriyor" atmosferini yaratanlara Türk Tabipleri Birliği'nin iki çift sözü vardır:

Yukarıda da belirttiğimiz gibi TTB'nin söyledikleri kendinden menkul fikirler değildir ve bu gün de ortaya çıkmış değildir. Uluslararası düzeyde yapılan tartışmalara Türkiye'deki katkıların bir sonucudur. Örnekleme gerekirse 1989 yılında TTB Başkanı Prof.Dr.Nusret Fişek konuya ilişkin TTB değerlendirmesini şöyle ifade etmiştir:"Hekim olduğumuz zaman herkesin yaşam hakkını koruyacağımıza and içtik. Andımız hükümlüleri de –idam mahkumları dahil- kapsar. Bu nedenle hükümlülerin sağlığının ve onurunun korunması bizi ilgilendirir. Onların yaşam ve onurlarını korumak için çaba harcamak görevimizdir. Tedavi isteyen herkese elimizden gelen yardımı yaparız. Muayene ve tedavi olmak istemeyen bir kişiyi de muayene ve tedavi edemeyiz."

Türk Tabipleri Birliği gazetelerdeki köşe sahibi yazarların hekimlere sorumluluklarını hatırlatmasını değerlendirmektedir. Ancak söylenmesi gereken Türk Tabipleri Birliği'nin köşe sahibi olmadığı, insanlık ve hekimlik değerlerinin savunusunun sahibi olduğudur. Türk Tabipleri Birliği'nin bugün değerleri konusunda gösterdiği hassasiyet, herkesin sahip olduğu şeyleri korumak için gösterdiği hassasiyet gibi doğal olarak karşılanmalıdır.

H) Son kez söylemek gerekirse, hekimler meslek etik kurallarına uygun olarak tıbbi müdahaleyi yapmaya devam edeceklerdir. Ancak eğer beklenen ne tıp fakültesi eğitimleri sırasında, ne sonrasında ne de yıllardır yürütülen tartışmalarda görmedikleri, öğrenmedikleri ve kabul etmeyecekleri "zor" kavramını içeren bir müdahale ise böyle bir işlemi doğaları gereği benimsemeyeceklerdir.

I) Türk Tabipleri Birliği üyesi uzman heyetlerden oluşan hekimler açlık grevi/ölüm orucu sürecinin bir aşamasında Adalet Bakanı'nın izni, tutuklu ve hükümlülerin talebi üzerine hekimlik yapma şansı bulmuştur. Bu süre içerisinde 10 cezaevinde muayene edilen 135 kişinin günlük raporları, beyanları, vb. tutanakları elimizdedir. Sağlık durumları hakkında, açlık grevi/ölüm orucu yapılıp yapılmadığına ilişkin veriler vardır. Bilindiği gibi bütün tutuklu ve hükümlüler aynı gün ve zamanda açlık grevi/ölüm orucuna başlamamıştır. Dolayısıyla muayenesini yaptığımız kişiler üzerinden muayene yapan hekimlerin (isimleri bizde saklı) söyleyecekleri ve belgeleri bulunmaktadır. Gerekliğinde ilgili hekimler raporlarıyla birlikte tanıklıklarını kamuoyuna sunmaya ve bilgilendirmeye hazırdırlar. "Acaba hekimler bunlara gerçek dışı rapor mu verdiler" ifadesini kullanarak kamuoyunu yanlış yönlendirmeye çalışanların bu tutumu utanılacak bir tarz olup, mahçup olmaları kaçınılmazdır.

İ) Türk Tabipleri Birliği aşağıdaki başlıklarda da kamuoyunun dikkatini çekme ve uyarma sorumluluğu olduğunu düşünmektedir:

- İnsan yaşamı ve halk sağlığı açısından günlerdir açık ya da örtük ne sebeple olursa olsun şiddete tapınmanın görüntüleri ve boyutları son derece önemli bir halk sağlığı sorununa dönüşmüştür. Tüm toplumun böyle bir travmaya maruz bırakılmasının etkilerinin çok uzun süreye yayılması beklenir. Bir biçimde toplumsal sorunların çözümünde en iyi, en kestirme yolun şiddet kullanmak olduğu zihinlere kazınmıştır. Dolayısıyla cezaevi operasyonlarıyla toplum olarak insanların ruhuna müdahale edilmiştir.

Öldürerek hayata döndürmeye herkes inansa da hekimlerin inanması beklenmemelidir. Sonuç olarak bu denli yoğun bir travmanın hiçbir gerekçesi haklılığı olamaz, biz hekimler bu halk sağlığı sorunundan korunmaya yaşamsal bir önem atfediyoruz.

- Toplum bu denli yoğun bir travmaya maruz bırakılırken son cezaevi operasyonunu gerçekleştirdikleri ifade edilen Adalet, İçişleri ve Sağlık Bakanlıklarınca kamuoyunu tatmin edecek düzeyde hiçbir bütünlüklü açıklama yapılmamakta, kamuoyu -biz dahil- bilgilendirilmemektedir.

- Bilgilendirilme hakkının büyük ölçüde kesintiye uğradığı bir ortamda gerçek bilgiye sahip olamamanın da sonucu sorun, sebepleri ve çözümü doğrultusunda insanı merkez alan bilgiye dayalı tartışmalar yerine, sorunun çözümüyle esas olarak ilişkisi olmayan ve bilgiye dayanmayan tartışmalar yeğlenmektedir.

- Bugün hastanelerdeki durum hakkında Türk Tabipleri Birliği arzu edilen düzeyde net bilgilere sahip değildir. Ancak anlaşıldığı kadarıyla hekim/hasta ilişkisine uygun olmayan ortamlar yaşanmakta, hastalar kelepçeli-zincirli bir biçimde tutulmaktadır. Bu durum hakkında Sağlık Bakanlığı ve ilgili bakanlıklar derhal açıklama yapmalı ve düzeltilmesini sağlamalıdır.

- Türk Tabipleri Birliği insan yaşamından daha değerli neyin olduğu sorusuyla yakından ilgilidir. Kamuoyunda şu an itibarıyla ikisi güvenlik görevlisi 22 kişinin yaşamını yitirdiği hayata dönüş operasyonunun bu soru ışığında ele alınmasında yarar olduğunu düşünmektedir. Anlaşıldığı kadarıyla bir telaş içerisinde önümüzdeki günlerde de ortaya çıkabilecek ölümlerde hedef saptırılmaya yönelinmektedir. Ama herkes bilmelidir ki;

“cinayeti kör bir kayıkçı gördü
ben gördüm, kulaklarım gördü”

TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ MERKEZ KONSEYİ